

УДК 336.62

*Диба Михайло Іванович****БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ
ІННОВАЦІЙ В РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ**

Анотація. У статті обґрунтовано залежність інноваційного розвитку зарубіжних країн від тенденцій банківського кредитування. Звернуто увагу на особливості кредитування інновацій за рахунок фінансових ресурсів спеціалізованих банків США. Досліджено роль держави у системі банківського кредитування інновацій Швеції та Швейцарії. Розглянуто тенденції міжнародного співробітництва в контексті банківського кредитування інновацій в Австралії. Визначено переваги банківського кредитування на заходах конкуренції у Німеччині.

Ключові слова: інновація, кредит, банк, банківське кредитування, кредитування інновацій.

Вступ. У зарубіжних країнах світу розповсюдженим є кредитування інновацій за рахунок фінансових ресурсів банків. Зокрема, у розвинених країнах існує практика створення спеціалізованих банків, які орієнтовані виключно на кредитування інновацій. Проте, більшість універсальних банків поряд із іншими напрямками діяльності також розвивають кредитування інновацій, що дозволяє зберегти їм належний рівень конкурентоспроможності в умовах сучасності. Тому, актуальності набуває дослідження особливостей банківського кредитування інноваційних проектів закордоном, що сприятиме розвитку з урахуванням зарубіжного досвіду даного напрямку кредитування у вітчизняній економіці.

Постановка задачі. На сьогоднішній день належний розвиток банківського кредитування інноваційних проектів забезпечує інноваційне зростання та конкурентоспроможність економіки країни. Зростання обсягів кредитування зумовлює посилення тенденцій інноваційного розвитку держави, що підтверджує роль кредиту серед інших джерел фінансування інновацій у розвинених країнах світу. Проте, зауважуємо, що банківське кредитування інновацій має певні особливості в окремих країнах світу, які пов'язані із специфікою їх економічного розвитку.

Результати. Серед розвинених країн світу банківське кредитування інновацій набуло розвитку в США. Проте, до 1999 року банки країни функціонували згідно із законом Гласса—Стігала, тривала дія якого породила три особливості фінансово-банківської системи США:

- банківська система через свою слабкість виявилась неспроможною задовольняти потреби підприємств у фінансуванні шляхом кредитування;
- корпоративний сектор, незадоволений високими процентними ставками за кредитами, розпочав мобілізацію засобів за допомогою боргових зобов'язань;

* *Михайло Іванович Диба* – доктор екон. наук, професор, директор Інституту фінансово-банківської аналітики, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» dyba_m@ukr.net

– банки зіткнулись з жорсткою конкуренцією з боку небанківських фінансових установ [3, с. 299].

Зазначені аспекти доводять, що банки США у свій час проходили етап трансформації, поступово набували статусу джерела фінансування інновацій.

Так, на сьогодні в країні перспективи результативного кредитування інновацій багато в чому залежать від банків. Існують можливості кредитування інновацій за рахунок фінансових ресурсів трьох типів банків:

1) малі спеціалізовані банки, часто з активами, нижчими від 1 млн дол. США, які надають кредити для малих і середніх підприємств, що перебувають на початкових стадіях розвитку і не приносять доходів. Такі підприємства мають помірні фінансові потреби;

2) спеціалізовані банки, що обслуговують інноваційні фірми, які вже почали генерувати прибутки. Такі банки є більшими, ніж банки з попередньої групи, і мають значно більші можливості кредитування і задоволення фінансових потреб фірм, які перебувають у фазі інтенсивного розвитку;

3) великі банки, які пропонують послуги для великих фірм, наприклад, за допомогою організації консорціумних кредитів. Таким банкам треба краще розуміти потреби інноваційного сектору, оскільки банки прагнуть до диверсифікації ризиків. Ці банки працюють, постійно конкуруючи з лізинговими фірмами і позикодавцями, які сконцентровані на фінансуванні активів [4].

Крім того, здебільшого, у США банки пропонують свої продукти з гарантіями SBA (Small Business Administration), які часто є добре пристосованими до потреб інноваційних підприємств. Банки надають перевагу фірмам, які перебувають у фазі сильного зростання, хоч не обов'язково дістають значні доходи чи мають у наявності продукти, які характеризуються значним ринковим потенціалом [8, с. 57].

Вищою ланкою в ланцюжку інноваційної стратегії може стати спеціалізований інноваційний банк, який би ефективніше забезпечував виконання програм науково-технічного і соціально-економічного розвитку промислових компаній, одержання прибутку від реалізації цих програм.

При чому, підтримка банківського кредитування інновацій у США здійснюється у рамках державного програмно-цільового регулювання інновацій. Згідно програмно-цільової форми державного регулювання інновацій в країні фінансується майже 80 % федеральних витрат на НДДКР. Це передбачає фінансування інновацій шляхом державних цільових програм підтримки нововведень, створення системи державних контрактів на придбання тих чи тих товарів і послуг, сприяння надання пільгових кредитів фірмам для здійснення нововведень [2].

Таким чином, в основі банківського кредитування інновацій США лежить державне сприяння розвитку кредитування інновацій, націленість банків на спеціалізацію відповідно до потреб інноваційно-активних суб'єктів господарювання.

Держава сприяє розвитку банківського кредитування інновацій також у багатьох розвинених країнах Європи. Зокрема, це характерно для такої провідної країни світу у сфері інновацій, як Швейцарія.

Пріоритетне значення інноваційного розвитку економіки закріплено в Конституції Швейцарії, тому ще у 2007 році вона посіла друге місце за індексом Європейської шкали інновацій. Особливістю інноваційної системи швейцарської економіки є співпраця банків, держави, компаній, спеціалізованих агентств і фондів, університетів, науково-дослідних центрів [2]. Тобто, банківське кредитування інновацій у Швейцарії засноване на можливості організації результативної співпраці банків, виробничого, адміністративного та науково-дослідницького секторів.

Подібні до зазначених тенденції та пріоритети розвитку банківського кредитування інновацій характерні також для Швеції. Державне регулювання кредитування інновацій у країні дало позитивні результати, зумовило інноваційне зростання в економіці країни та стрімкий розвиток національних банків. На сьогодні близько 80 % інноваційно-активних суб'єктів господарювання Швеції визнали банківський кредит ефективним ресурсом вдалого інноваційного розвитку [9, с. 219]. Це підтверджує попередньо зроблені висновки стосовно успіху національної моделі банківського кредитування інновацій у країні. На сьогодні для банків Швеції важливо не втратити існуючих позицій, що передбачає необхідність постійного інноваційного розвитку та удосконалення.

Підсумовуючи зазначене, особливості банківського кредитування інновацій на основі державного регулювання названих процесів зображено на рис. 1. Держава є своєрідним координатором ділової активності банків і суб'єктів господарювання, які реалізують інновації. Тому, за такого варіанту особливістю їх функціонування є збалансованість можливостей і потреб.

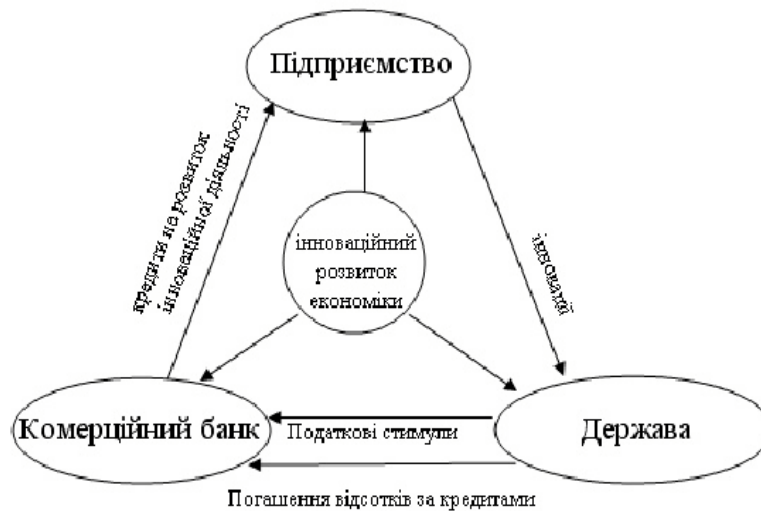

Рис. 1. Банківська підтримка розвитку інновацій за посередництвом державного регулювання

Джерело: [5]

Зауважуємо, що в ряді країн світу розвиток кредитування інновацій може відбутися на основі участі банків інших країн. Наприклад, фінансові ресурси банків набувають дедалі більшої популярності для кредитування інновацій в Австралії. Проте, тут в основі кредитування інновацій лежить капітал великих банків, які часто створюються за участю міжнародних інвесторів. Наприклад, австралійський банк Partnership Pacific створено за участю Bank of America (США), Bank of New South Wells (Австралія) і Bank of Tokyo (Японія) з метою фінансування гірничорудної промисловості в Австралії та на островах Тихого океану [2, с. 42]. Тобто, кредитування інновацій на національному рівні не відбувається відособлено від міжнародної співпраці, що пов'язано із відсутністю, недостатнім рівнем або традиціями розвитку кредитування інновацій у цій країні.

Традиційним гравцем на ринку банківського кредитування інновацій є Німеччина. «Німецька» модель дає змогу банкам проводити операції з акціями підприємств і в результаті фінансова система ФРН має такі риси:

- підприємства використовують банківські кредити як основне джерело зовнішнього фінансування;
- банки володіють істотною частиною капіталів підприємств;
- на фондовому ринку панують банки і дуже мало незалежного інвестиційного бізнесу.

У світі «німецька» модель інвестиційного бізнесу отримала перевагу поширення за двох принципових її наслідків:

- по-перше, провідна роль банків на фінансовому ринку ставить підприємства під їх фінансовий контроль;
- по-друге, банки, володіючи корпоративними акціями, можуть легко контролювати ефективність використання своїх кредитів і задовольняти потреби промисловості у доступних довгострокових позиках [3].

Особливістю сучасного банківського сектору Німеччини є наявність, крім приватних, публічних і федеральних, великої кількості кооперативних банків [1, с. 20]. Різноманіття форм організації банківських структур не допускає підвищення до критичного рівня ризиків функціонування банківської системи. Максимальним обсягом активів володіють комерційні банки (Deutsche Bank, Commerzbank). У 2011 р. комерційним банкам належало близько 19 % банківських активів Німеччини [1, с. 18]. Кредитування інноваційних проектів засноване переважно на можливостях комерційних і кооперативних банків. Комерційні банки являються універсальними, кооперативні направлені на кредитування інноваційного розвитку окремих галузей.

Цільовий характер мають кредити інвестиційних банків, які призначені виключно для реалізації інноваційних проектів. Зокрема, серед них слід назвати інвестиційний банк Берліну, VaaderBankAG, VRBankRhein-NeckareG. Тобто, у Німеччині особливість банківського кредитування інновацій є збереження самостійності у прийнятті рішення банками стосовно кредитування інновацій, яке здійснюється здебільшого на конкурентних засадах.

При чому, в основі вибору потенційного позичальника-інноватора лежать конкретні критерії (рис. 2), які також засновані на конкурентоспроможності

останнього. Тобто, самостійність у прийнятті рішень вимагає систематичного розвитку та організації ефективної діяльності банків і суб'єктів господарювання, які реалізують інновації.

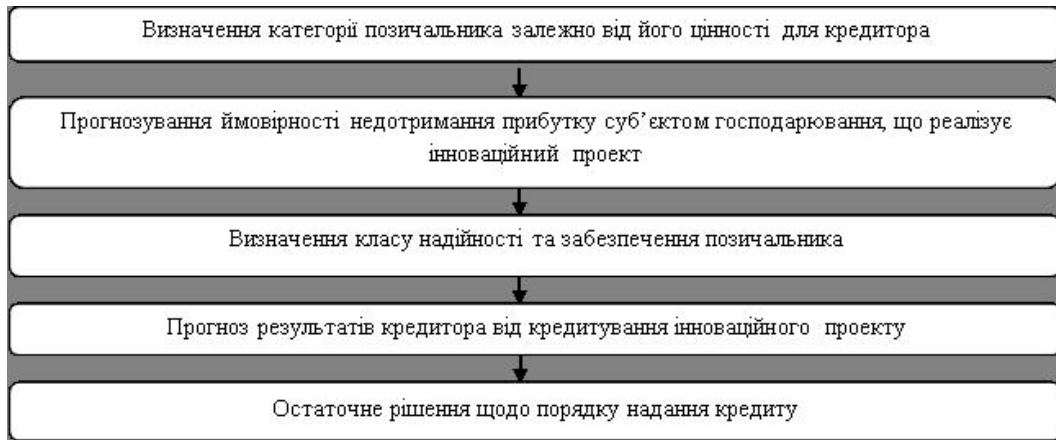

Рис. 2. Критерії організації кредитування інновацій у Німеччині

Джерело: складено автором на основі [7]

Висновки. У результаті проведеного дослідження робимо такі висновки стосовно особливостей кредитування інновацій закордоном:

- у розвинених країнах світу банки відіграють значну роль серед джерел фінансування інновацій, що пов'язано із потенціалом банківських фінансових установ для розширення напрямів своєї діяльності;

- основою ефективного банківського кредитування інновацій у розвинених країнах є здатність врахувати та співставити можливості банків і потреби інноваторів, зважаючи на загальнонаціональні пріоритети, інноваційну та фінансову політику держави;

- виходячи з аналізу, обґрунтовуємо три основні моделі банківського кредитування інновацій: США, Німеччина – банківське кредитування інновацій на засадах конкуренції; Швеція, Швейцарія – банківське кредитування інновацій на засадах державного регулювання; Австралія – банківське кредитування інновацій на засадах міжнародної співпраці.

Таким чином, успіх банківського кредитування інновацій залежить не лише від ефективності реалізації обраної моделі для здійснення та регулювання зазначеного процесу, але й від її відповідності специфіки та історичним аспектам розвитку економіки країни загалом. На це варто звертати увагу під час запозичення зарубіжного досвіду для організації ефективного банківського кредитування інновацій в Україні.

Література

1. Барановський О. Сьогодення світового ринку банківських послуг. / О. Барановський // Вісник НБУ. – 2012. – № 4. – С. 18–23.
2. Владимир О. Роль банківських установ у фінансуванні інноваційного розвитку економіки України / О. Владимир // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 2 (9). – С. 34–43
3. Грицюк Н. О. Зарубіжний досвід банківського кредитування інноваційної діяльності / Н. О. Грицюк // Наукові записки. Серія Економіка. – 2010. – Вип. 15. – С. 298–302.
4. Єпіфанова І.Ю. Аналіз фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств в сучасних умовах. / І. Ю. Єпіфанова // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – № 722. – С. 65–70.
5. Люта О.В. Банківське кредитування як інструмент фінансового забезпечення розвитку інноваційного сектору економіки / О. В. Люта, А. Г. Бухтіарова // Економічний простір. – 2011. – № 48 (2). – С. 111–118.
6. Пашова С.М. Оцінка сучасного стану розвитку інвестиційно-інноваційної моделі кредитування в Україні / С.М. Пашова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 2 (11). – С. 116–121.
7. Darlehensantrag. Investitionsbank Berlin. – Електронний ресурс // Режим доступу: http://www.ibb.de/PortalData/1/Resources/content/download/wifoe/berlinkreditinnovativ_antrag_r.pdf
8. Funding of new technology-based firm by commercial banks in Europe, European Commission, Enterprise Directorate-General, EUR 7025. – Luxembourg, 2000
9. OECD Reviews of Innovation Policy: Sweden. OECD Publishing, 2012. – 276 p.

References

1. Baranovskij O. "Visnik NBU" S'ogodennja svitovogo rinku bankivs'kih poslug, April 4, 2012.
2. Vladimir O. "Social'no-ekonomichni problemi i derzhava. " Rol' bankivs'kih ustanov u finansuvanni innovacijnogo rozvitku ekonomiki Ukraїni, February 2, 2013.
3. Gricjuk N. O. "Naukovi zapiski. Serija Ekonomika. " Zarubizhnij dosvid bankivs'kogo kredituvannja innovacijnoї dijāl'nosti , December 15, 2010.
4. Yepifanova, I. Ju. "Visnik nacional'nogo universitetu «L'vivs'ka politehnika» " Analiz finansovogo zabezpechennja innovacijnoї dijāl'nosti vitchiznjanih pidpriemstv v suchasnihi umovah, December, 772, 2012.
5. Ljuta O. V. "Ekonomichnij prostir". Bankivs'ke kredituvannja jak instrument finansovogo zabezpechennja rozvitku innovacijnogo sektoru ekonomiki, February 2, 2011.
6. Pashova S. M. "Visnik Universitetu bankivs'koї spravi Nacional'nogo banku Ukraїni. "Ocinka suchasnogo stanu rozvitku investicijno-innovacijnoї modeli kredituvannja v Ukraїni, February 2, 2011.
7. Darlehensantrag. Investitionsbank Berlin. Electronic resource. The way of access: http://www.ibb.de/PortalData/1/Resources/content/download/wifoe/berlinkreditinnovativ_antrag_r.pdf
8. Funding of new technology-based firm by commercial banks in Europe, European Commission, Enterprise Directorate-General, EUR 7025. Luxembourg, 2000
9. OECD Reviews of Innovation Policy: Sweden. OECD Publishing, 2012.

БАНКОВСКОЕ КРЕДИТИРОВАНИЕ ИННОВАЦИЙ В РАЗВИТЫХ СТРАНАХ

Дыба М.И., доктор экон. наук, проф.,
директор Института финансово-
банковской аналитики, ГВУЗ «Киевский
национальный экономический универ-
ситет имени Вадима Гетьмана»

Аннотация. В статье обосновано зависимость инновационного развития зарубежных стран от тенденций банковского кредитования. Обращено внимание на особенности кредитования инноваций за счет финансовых ресурсов специализированных банков США. Исследовано роль страны в системе банковского кредитования инноваций Швеции и Швейцарии. Рассмотрены тенденции международного сотрудничества в контексте банковского кредитования инноваций в Австралии. Определены преимущества банковского кредитования на основе конкуренции в Германии.

Ключевые слова: инновация, кредит, банк, банковское кредитование, кредитование инноваций.

BANKING CREDITING OF INNOVATIONS IN THE DEVELOPMENT COUNTRIES

M. Dyba, PhD (Full),
SHEI "Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman"

Abstract. The banking crediting of innovations is highly widespread in foreign countries. In particular, there is the practice of creating by specialized banks that focus exclusively on crediting of innovation in highly developed countries. The dependence of foreign countries' innovative development from the trends of banking crediting is considered in the article. The attention is paid to the particularities of innovations' crediting with the financial resources of specialized banks of USA. It is studied the role of the government in the systems of innovations' banking crediting in Sweden and Switzerland. It is examined the trends of international cooperation in the context of innovations' banking crediting in Australia. The advantages of banking crediting at the competition base in Germany are defined.

Keywords: innovation, credit, bank, banking crediting, crediting of innovations.